

ЧИННИКИ ОСЛАБЛЕННЯ ЛИСТЯНИХ НАСАДЖЕНЬ ФІЛІЇ «ЗМІЇВСЬКЕ ЛГ» ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ»

Лавров А.В., Желновач Б.М., гр. 205-23м-02
Науковий керівник – канд. с.-г. наук, **І.М. Швиденко**
Державний біотехнологічний університет

Стан насаджень останнім часом погіршується у зв'язку зі зміною клімату та збільшенням антропогенного навантаження [4]. На території України значний негативний вплив на ліси мають військові дії, внаслідок яких поширюються пожежі. Значною мірою від дії пожеж потерпали Придонецькі бори в Харківській області, де переважає сосна звичайна (*Pinus sylvestris* L.). Значна частина лісів замінована, і здійснення господарських заходів у них обмежена. У зв'язку із цим найближчим часом дуже важливим є оцінювання стану листяних насаджень, з'ясування чинників їхнього ослаблення та розроблення заходів щодо поліпшення їхнього стану, підвищення стійкості та продуктивності. Під час реорганізації галузі у 2022 році до складу філії «Зміївське лісове господарство» Північно-Східного міжрегіонального управління лісового та мисливського господарства (м. Харків) Державного підприємства «Ліси України» було приєднано колишнє Державне підприємство «Красноградське лісове господарство».

Метою наших досліджень було оцінювання стану листяних насаджень філії «Зміївське лісове господарство» та чинників їхнього ослаблення.

Як об'єкт аналізу нами вибрано листяні насадження колишнього ДП «Красноградське ЛГ», які знаходяться в зоні лівобережного степу, на відміну від решти насаджень філії «Зміївське ЛГ», які знаходяться в зоні лівобережного лісостепу. Тому актуальним було оцінювання стану листяних насаджень в умовах дефіциту вологи. Також вибір об'єкта обумовлений тим, що насадження цієї частини філії наразі меншою мірою потерпали від військових дій.

Оскільки останнє базове лісовпорядкування було проведено у 2017 р., розподіл площі листяних насаджень колишнього ДП «Красноградське ЛГ» за панівними породами та віком здійснено за базою даних ВО «Укрдержліспроект» станом на 2017 р. Польові дослідження проведені у Зачепілівському лісництві.

Під час обстеження насаджень було оцінено санітарний стан дерев шести листяних порід, які найчастіше представлені у регіоні: дуба звичайного (*Quercus robur* L.), клена гостролистого (*Acer platanoides* L.), вільхи чорної (*Alnus glutinosa* (L.) Gaertn), робінії звичайної (*Robinia pseudoacacia* L.) (у базі даних – акація біла – Акб), ясена звичайного (*Fraxinus excelsior* L.) та ясена зеленого (*Fraxinus pennsylvanica* Marsh.). Загалом насадження листяних порід становлять 52,8 % площі вкритих

лісовою рослинністю ділянок (6444,7 га із 12193,3 га), а насадження зазначених шести порід – 90,9 % від усіх насаджень листяних порід (5860,7 га). Серед листяних найбільшу частку становлять насадження з панівною породою – дубом звичайним, найменшу – з ясенем звичайним (рис. 1).

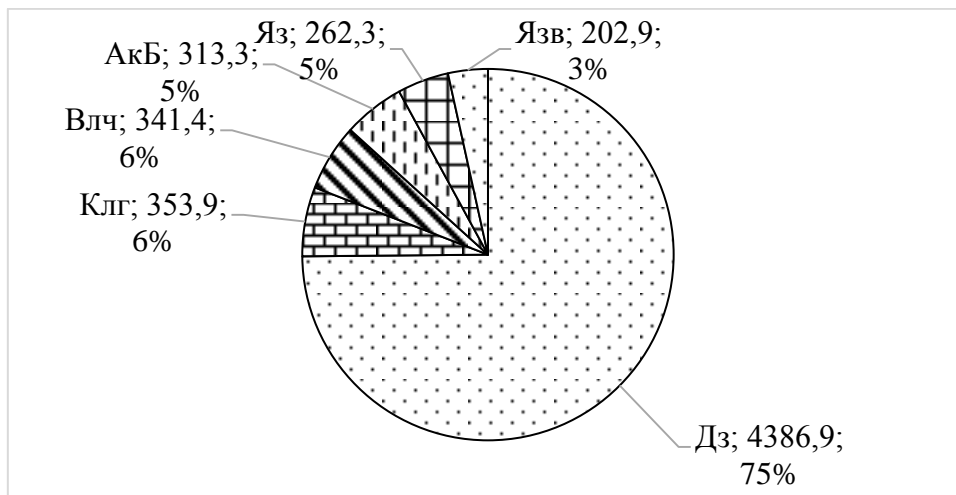

Рисунок 1 – Розподіл насаджень шести панівних порід серед листяних насаджень лісового фонду колишнього ДП «Красноградське ЛГ»

Стосовно кожного дерева (по 50 екземплярів кожного зазначеного виду) оцінено категорію санітарного стану, дефоліацію, наявність механічних пошкоджень, окоренових гнилей та ознак поселень стовбурових шкідників [1]. Санітарний стан дерев оцінювали згідно із «Санітарними правилами в лісах України» [2]. Дефоліацію оцінювали окомірно з точністю до 5 %.

У більшу частину вегетаційного періоду температура повітря 2024 р. перевищувала багаторічні дані, а кількість опадів поступалася багаторічним даним (рис. 2).

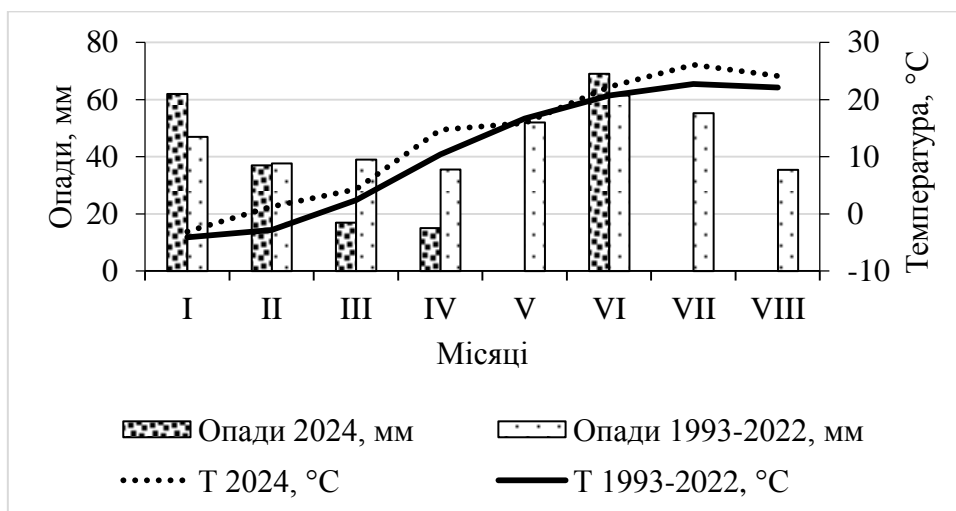

Рисунок 2 – Погодні умови 2024 року у порівнянні з багаторічними даними

Аналіз результатів обстеження дерев свідчить, що найгірший стан мали ясен зелений і звичайний, а найкращий – клен гостролистий і акація біла (робінія звичайна) (табл. 1).

Таблиця 1 – Середні значення показників, що характеризують стан обстежених листяних порід

Порода	Діаметр, см	Дефоліація, %	Індекс санітарного стану, Іс	Частка дерев із наявністю		
				механічних пошкоджень	окоренкових гнилей	поселень стовбурових комах
Дз	37,9	33,0±6,6	2,7	12±4,6	22±5,9	24±6
Клг	22,9	13,5±4,8	1,7	6±3,4	0	8±3,8
Влч	21,8	18,5±5,5	2,4	8±3,8	22±5,9	4±2,8
АкБ	26,8	6,6±3,5	1,8	6±3,4	0	0
Яз	22,2	51,6±7,1	3,2	10±4,2	10±4,2	40±6,9
Язв	28,9	43,0±7,0	2,8	10±4,2	12±4,6	32±6,6

Основним чинником ослаблення дерев ясена є інвазійний шкідник – ясенова смарагдова вузькотіла златка (*Agrilus planipennis*), яка поширилася у Харківській області з 2021 року [3, 4]. На решті порід поселення різних стовбурових шкідників виявлені на деревах IV і V категорій санітарного стану, переважно уражених окоренковими гнилями чи з наявністю механічних пошкоджень стовбура.

Література

1. Методичні вказівки з нагляду, обліку та прогнозування поширення шкідників і хвороб лісу для рівнинної частини України / укладач В. Л. Мешкова. Харків: ТОВ Планета-Прінт, 2020. 92 с.

2. Санітарні правила в лісах України: Затв. Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства від 26.10.2016 № 756. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-95-п> (звернення 01.08.2024).

3. Скрильник Ю. Є., Кучерявенко Т. В., Зінченко О. В. Поширення смарагдової ясенової златки *Agrilus planipennis* Fairmaire, 1888 (Coleoptera: Buprestidae) у Харківській області. Захист і карантин рослин у ХХІ столітті: проблеми і перспективи. Матер. II Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. ювілейним датам від дня народження видатних вчених-ентомологів докторів біол. наук, професорів О. О. Мігуліна та О. В. Захаренка (м. Харків, ДБТУ, 19–20 жовтня 2023 р.). Житомир: Видавництво «Рута». С.142–145.

4. Meshkova V., Borysenko O., Kucheryavenko T., Vysotska N., Skrylnyk Y., Davydenko K., Holusa J. Forest site and stand structure affecting the distribution of emerald ash borer, *Agrilus planipennis* Fairmaire, 1888 (Coleoptera: Buprestidae), in Eastern Ukraine. Forests 2024, 15, 511. <https://doi.org/10.3390/f15030511>